

Послије тешке кризе

Цетиње, 27. јула

У нашем непосредном сусједству на источној граници престале су пуцати пушке.

Малисори се вратише својим огњиштима. Погодбе, под којима пристадоше на повратак, нијесу, истина, обухватиле сав низ њиховијех праведних жеља и захтјева, али оне су ипак за њих часне.

Нијесу се узалуд борили. Нијесу без наде на успјех ставили на коцку живот и имање. Увјерили су Оттоманску Империју, да су Арбанаси у њој фактор, који је достојан поштовања. О њем иста ваља у будуће да води озбиљна рачуна. Показали су мјеродавним факторима пут, који их води у мир са Арбанијом. То је пут толеранције и увиђавности.

Добит Малисора и наша је добит. Кад су они, као наши непосредни сусједи, смирили и задовољени бар у неколико, и ми смо задовољни. Од нереди у нашем турском сусједству највише смо ми патили. Зато смо се и заузимали за малисорску праведну ствар. Турска је увидјела, да је први услов исправним сусједским односима између нас и ње оличен у задовољству њених поданика, који су у близини наше границе. Зато је и она морала настојавати да то задовољство васпостави и утврди. Ту смо се ми и она последије дугих искушења нашли на земљишту заједничких интереса, са којег ћемо моћи да развијемо и његујемо наше међусобне добре односе. Догађаји, који су се у току више мјесеци развијали и доносили опасност за мир на Балкану, оставили су добар резултат. Поучили су Турску, како јој ваља, у уставној владавини, поступати са њеним поданицима. Малисорима су поменути догађаји донијели повластице, а нама не-обично појачање угледа пред образованим и просвијећеним свијетом. Као најљепши траг иза ове велике кризе остала је тврда заједница између нас и наших сусједа Арбанаса, што неоспорно иде у корист општој заједници балканских народа.

Послије ове тешке и дуготрајне кризе остало је и немиких трагова. Немили су највише за економску снагу Црне Горе. Ми смо имали рат без рата, који је трајао неколико мјесеци. Вршећи своју хуману дужност и тежећи, да без проливања драгоцене крви својих поданика сачува своје достојанство и избјегне одговорност за нарушавање мира, — Црна Гора претрпјела је велике материјалне штете. Криза, у којој се налазила наша земља, учинила је потрес у нашој финансиској и економској снази. Потрес бјеше и дуг и тежак. Он је оставио за собом много рушевина. Биће

потребно и доста времена и изобиља у вољи и новим прегнућима, па да се ране излијече.

Наш родољубиви народ и у овој прилици показао је стојичко стрпљење достојно дивљења. Драговољно је подносио жртве, којима је у ових неколико мјесеци био изложен, и које су се од њега зарад виших интереса његове отаџбине тражиле. Сад је ред на онијема, у чијим је рукама управа и старање над њим, да озбиљно, брзо и одлучно у свијема правцима поведу рад на мирном културном напреловању и подизању народне привредне моћи. Свјесни своје велике одговорности, којој су особито сада изложени, они ће без сумње исто тако родољубиво схватити садашњу своју дужност, као што је и народ у овој тешкој кризи родољубиво подносио жртве за опште добро државно. Од периода мира и повраћене стабилности народ очекује поуздан лијек за ране, које је за вријеме ових неколико мјесеци добио на својем економском животу. Љубав и добра воља, које се буду сад одмах уложиле да се народу помогне, биће касније и од народа награђене исто толиком љубављу и добром вољом, кад се опет буде зарад виших државних интереса апеловало на његову материјалну моћ, свијест и родољубље.

И иначе, све прилике у Великоме Свијету, које су доста мутне и нејоуздане, нагоне нас, да сви, колико нас год има, будемо спојени способношћу и родољубљем у заједничком раду, да бисмо отаџбину у свакојем погледу брже спремили. Само спремни у свијема правцима спокојно можемо очекивати неизбежну катастрофу свјетских догађаја, који нас, и противу наше воље, могу повести у општи вртлог. Само у миру могу се спремити услови за побједу у рату. А побједама у рату може се надати само онај, који је већ у миру паметним, смишљеним и енергичним радом на свијем пољима народног и државног живота умио да добије прве битке. Још у мирно доба са прилично поузданости може се предсказати, који ће народ или држава на бојноме пољу извојевати побједу.

Нека би, дакле, мир, који је наступио последије догађаја у Малесији, за нашу државу било моћно средство за прибирање и стварање нових услова за побједу у будућности.

Цетиње, 26. јула

У Кини се ради на реформи војске и мрнарнице. За преустројство војске употребиле се њемачки официри, а за мрнарницу јапански. Исто тако завешће се и обвезна војна служба.

Бечки листови јављају да је између грофа Ерентала и њемачког амбасадора Чирског дошло до јаког сукоба, па се очекује, да ће један од њих одступити.

За министра унутрашњих послова у Угарској биће постављен Јакобфи, државни секретар.

Предсједник министарства у Русији Столипин добио је од цара титулу грофа.

Овијех дана спустише се у море талијански дреднот „Кавур“ на свечан начин. Тој свечаности присуствоваће и њемачки царевих.

Споразум између њемачке и Француске ради Марока биће постигнут ускоро пошто се њемачка одрекла свог захтјева за територијалне компензације у француском Конгу.

Српски посланици у босанском сабору Петар Кочић, др. Живко Њежић и Симо Ераковић изјаснили су се противу политичке организације што их клуб српских посланика проводи кроз земљу, налазећи да се тиме иде противу интереса народа, који би био од стране клуба подјармљен.

КОЛЕРА

Цетиње, 26. јула

Приближила се и нашој земљи ова тешка и опасна заразна болест. Закуцала је и на нашим вратима. Утврђен је и један случај исте у самој нашој пријестоници. Има је и свуда око нас. Сачувати се од ње, веома је тешко у доба данашњег брзога и веома добро развијенога саобраћаја. Уз саму нашу источну границу у Пећи и околини управо бјесни и коси народ. Сваки дан тамо покоси по четрдесет жртава.

Појава колере у нашој непосредној близини и једнога њенога случаја на Цетињу сасвијем природно изавала је код нас осјећања забринутости и непријатности. Борити се са таквом опасном zarazом није ни лак ни јевтин посао. Свака држава има дужност да се брине о добру својега становништва. Једна од првијех њених брига мора вазда да буде здравље њенога народа. Само здрав народ даје добре и храбре војнике. Брига о здравственом стању појединаца и цјелине у просвијећеном вијеку не сматра се као разнеженост или опадање јуначких склоности. Мала је вриједност од јуначкога срца без крјепке мишице, којој снагу појачава само физичко здравље. Зато су савремене државе међу прве задатке своје управе ставиле бригу о народном здрављу. Оне неизмјерно благо троше на санитарски апарат, на његову организацију, на ширење исте у најниже народне слојеве и поучавање народних маса, како треба да чувају своје здравље и како да се бране од болести.

Тешке заразне болести, које косе и најздравије становништво, велику бригу задају свакој културној држави. Нарочито оне опасне заразе, којима данашња лекарска вјештина још није пронашла поуздана лијека, а које тако рећи преко ноћ могу да сликте цвијет народне снаге, предмет су сталне брига и старања за мудру управу добро уређене и просвијећене државе. Међу такве опасне заразе на прво су мјесто стављене куга и колера. Од њих се све цивилизоване државе сложено бране. Подијелене разноликошћу политичких, националних, трговачких и вјерских интереса и начела, оне су у томе погледу ипак све сложне. Пред собом имају непријатеља, који је

јачи од свијех њиховијех колосалних армија, од њиховијех милијарда златника и многобројних убојних бродова. Он је подједнако страхан за све њих, за све њихове народе, и за то у њем гледају таква непријатеља, у којем нико не жели имати савезника у борби са политичким такмацем. Од њега се свако отреса као од самога нечастивога, којег сви сложено тјерају. Само један случај колере или куге ма у којем најнезгоднијем мјесту једне од модерних држава одмах диже на ратну ногу сав државни санитарски апарат не само сусједне, него и сваке друге државе. Саобраћај је данас у осталом тако развијен, да ништа није далеко, и да сви цивилизовани народи у свијема странама свијета представљају једну заједницу. Само један случај колере или куге у Харбину проструји телеграфском жицом до Париза и Петрограда и одмах се мобилизује санитарска војска за одбрану. Држава, која због непросвијећености није сама у стању да се успјешно брани од тога зла, бива од просвијећених и бољих држава подвргавана њиховој санитарској контроли. Такве међународне контроле у данома случају функционисау у Турској, Персији, Кини! Оне се не чине толико ради онијех, који сами себе не умију бранити, колико ради других, да се међу њих не би пренијела зараза.

У колико су једна држава и њен народ просвијећенији, у толико се успјешније бране од оваквих опакних заразних болести. Енглеска, њемачка и Француска, које корачају на челу цивилизације, не боје се куге и колере. Кад се прије неколико година у Паризу појавила два случаја азиске колере, био је запитан један чувени париски лекар, да ли ће се париско становништво уплашити и да ли ће ради тога претрпјети штету јавни саобраћај. Лекар је одговорио да се Париз, метропола цивилизације, не боји колере, пошто ова има маха само ондје, гдје нема просвијећености! У Берлин, варош од три милијона становника, прије двије године била је унесена колера из Пољске. Ограничена је на два случаја. Премлатио ју је добро уређени њемачки санитар потпомогнут од полицијских власти. Према томе право веле велики медицински ауторитети, да је мјерило уређености једне државе и образовања њенога народа успјех, који показује у борби са најљућим заразним болестима.

Колера је, дакле, страх и ужас само за неуређену државу и непросвијећен народ. Тако исто и за појединца. Необразован појединац, кад се у његовој близини појави колера, или је према опасности од исте глупо равнодушан, или пада у другу крајност: зубима цвокоће од страха. Ко зна, шта је колера — то сазнање дају само школа и просвјета — тај се је с једне стране неће плашити, нити ће с друге стране бити према њој равнодушан. Ко зна, да је колера заразна болест, чија се клица преноси само додиром (пићем заразне воде, додиром болесника, узимањем заражене хране), тај ће лако умјети избјећи. Ко зна да у времену колере не треба пити нева-

за персиску и арапску филозофију. Иначе му је васпитање било чисто војничко. Међу онима који личности шаха добро познају, јест и Свен Хедин, чувени путник, који у једном своме путопису даје опширну карактеристичку личност шаха. Један други такођер добар познавалац шаха пише о једној аудијенцији коју је имао код њега: Шах је човек средње величине, лице му је пуно и округло, браде и бркова нема, очи му се скривају за цвикером који је опточен златом; лице му је свагда озбиљно, скоро мрачно. Из времена када је шах морао абдицирати, имамо још један опис који је дао један енглески дипломат на основу личног познавања: Шах је човек у најбољим годинама и свагда друг своје жене, што је у азиским владарским кућама нешто врло необично. Мухамед Али нема оно добро срце свога оца ни љубазно држање; он је наследио неке црте свога дједа. Свако ко год га је видио држи га за једну тврду главу. У његовој појави нема ништа персиско осим одијела које носи. Лице му је доста обично. Стаса је ониска а плећа поширока; никада не зна шта ће са рукама; плашљив је и збуњен кад год има посла са Европјецем. Имао је неколико пута запаљење очију, због тога носи често плаву стакладу, а када странца прима, онда га не прима никада без златом опточеног цвикера или начара.

Дневник

Арбанаси Краљу Господару. Лист „Заједница“, гласило Хрвата и осталих Словена настањених у Јужној Америци доноси ове радове:

„Цијели свијет гледа већ одавна на најмању балканску државу и о њој води рачуна, те с поштовањем спомиње име великог дипломате краља Николе I., за којега једино жалимо да није краљ које много овеће државе, јер је он доказао на пријетек случајева да знаде мудро поступати и наметнути се својим ауторитетом, те све довести у склад са интересима својега народа. Особиту је позорност свратила Црна Гора откад је најмоћнија славенска држава Русија, вјерна своме посланству на Балкану, устала мушком бесједом и опоменула Турску, да је већ скрајњи час да се Арбанасима даде народно живити и народно развијати се, а Црну Гору штovati и њу ни мало не дирати. Црна Гора је спремна на све, и будимо увјерени, да ако до тога дође да словенски војник пређе границе, неће то бити без тешких последица за крволочну Турску и њезине штитнике...“

Арбанаски насељеници упутили су из Америке са свога великог митинга у Њу-Јорку поздравни брзојав Краљу Господару Николи I. којим му брзојавом изјављују у име свега арбанаског народа своју велику захвалност за очинска доброчинства, која указује арбанаским пријеглицима у Црну Гору. Брзојав свршава ријечима: „Док буде и једног Арбанаса, свако ће чувати у својем срцу успомену захвалности према Црној Гори и њеном краљу Николи I.“

Путује по Црној Гори. Овдашњи посланик Краљевине Србије г. др. Михаило Гавриловић добио је од своје владе петнаестодневно одсуство, које ће употребити на путовање кроз Црну Гору. Г. др. Гавриловић се још прошле недеље кренуо на пут. Са њиме путује г. Андра Стевановић, професар биоградског универзитета, који студира архитектуру наших манастира.

Допутовали. Синоћ су из Беча допутовала два љекара на позив наше владе како би се нашли као стручњаци на руку нашем санитету с погледом на колеру, која се налази у непосредној близини наше земље. Један је бактериолог г. д-р Рудолф Стрисовер, а други г. М. М. Фридман, његов помоћник. Она су већ предузели дужност.

Предсједник пријестоницке општине. Стављањем на расположење предсједника цетињске општине г. Ј. Ивановића отворено је једно ново питање, о којем нам дужност налаже да напишемо неколико ријечи. Г. Ивановић је добар и честит човек, који је исправно и марљиво вршио своју тешку дужност, колико је год зависило од његове воље и снаге. Његово стављање на расположење пало је у вријеме, кад се, према савременим задацима, од предсједника општине једне пријестонице тражи много искуства и спреме. У самој личности предсједника пријестоницке општине треба да буде оличен и дух и правац рада на томе важном мјесту, које је везано са великом одговорношћу. Личност предсједникова треба да буде носилац система, који је потребан и у томе важном послу. Положај предсједника пријестоницке општине не смије да буде подијељен у улози, коју има у раду на напретку једне пријестонице. Тај је рад данас толико компликован и опсежан, да се за исти особито мора пазити на избор подесне личности. Пошто у нас предсједник пријестоницке општине не долази на управу само избором грађанства, тако да не зависи од људи већине и њених разноврсних погледа, то је у толико већа одговорност на онима, који врше постављање предсједника. Они су једини одговорни за његов рад, и његов успјех. Они су у исто вријеме у стању, да много лакше изабере способно и спремно лице за то мјесто, јер се зна, да глас већине при избору обично пада на мила човјека, који не мора вазда да буде и најспособнији. Наша пријестоница много очекује од својега предсједника. Он много може да учини за њен напредак и уређење, ако је достојан своје тешке дужности и ако има потпору и сарадњу од стране својих претпостављених. Много има да се ради и у раду, па да се наша пријестоница учини достојном једне краљевине. Ту се на све стране отварају послови, који траже много воље, а највише спреме и савремених погледа. На томе се мјесту не смије тријети застој и вршити само обични дневни бирократски рад. Пријестоница је огледало непретка наше земље. Од избора предсједника и од потпомагања истоме у раду зависи, како ће изгледати то огледало.

Вратио се. Г. капетан Ристо Љумовић вратио се са трогодишњих студија у отаџбину. Он је био за ово три године у Петрограду и Паризу ради вишег војног усавршавања. У Паризу је свршио с врло добрим успјехом виши војни интендантски курс и сада је дошао да са стеченим знањем на страни користи својој отаџбини, која у њему добија спремна и интелигентна официра.

Свјесно извртање истине. Цетињски дописник новосадске „Заставе“ (нама је добро познат!) у једном допису у реченом листу умијешао се у спор, који је био настао између Министарства Просвјете и Цетињске Гимназије. Допис о тој ствари пун је гнусних неистина и безразложних увреда појединих истакнутих наших личности. Дописник даје свасвијем некомпетентне увредљиве оцјене и о г. Министру Просвјете, и о директору Гимназије, и о већини наставника. Нарочито се окумио на г. Јована Пламенца, јер, знате, сад је мода и доста рентабилно нападати тога човјека. Њему дописник у провидној намјери подмеће, да је побјегао са двобоја, због чега се, како

вели „Заставин“ дописник, на њега наједило и читаво његово племе!! Зна се, међутим, да г. Пламенца *никад и никоме* није узмицао са мегдана. Ко га год познаје, ма му био и лични противник, признаће ову чињеницу. Па ипак, овдашњи „Заставин“ дописник у томе погледу свјесно је изврнуо истину. Без икаква разлога покушао је да окаља част једног исправног и јуначког сина ове земље. То је у осталом из саме наше средине читав један систем противу исправних, способних и одлучних људи, — систем, који је нашао савезника чак и у дописнику једне новосадске „Заставе“, која потоњих осам година дише безграничном мржњом противу свега, што је у овој земљи на врховима и што у њој вриједи.

И ово треба узети само на знање, па и преко те ниске подвале пријећи са презрењем и хладнокрвношћу, пошто се зна, да људи, ма колико их нељуди брљали, морају вазда бити на висини и површини.

Г. Министру Просвјете, г. директору Гимназије и већини наставника, које је „Заставин“ дописник такође ружно напао, може се само честитати. Напади „Заставина“ дописника и његових инспиратора могу им служити само на част.

Вјерење. Г-ђица Дара, кћи нашег пријатеља г. Мике Тошића, новинара из Биограда, вјерила се са нашим колегом г. Стеваном М. Стојковићем, сарадником „Политике.“ Наше усрдно честитање родитељима и вјереницима.

Српска црква у Скадру. Срби у Скадру остали су скоро без цркве. Тамошња црква Св. Александра Невског још од земљотреса искварена је, препукинула и оронула, да јој нијесу помогле ни све преправке, које су на њој до сада вршене. Како је сада толико искварена, да је склона паду, то је народу забрањено да је посјећује. За њену оправку потребна је већа сума новаца и како је тамошња српска црквена општина без новчаних средстава, то је архиепископ рашко-призренски г. Никифор упутио апел на православне Србе у свима српским крајевима, да прилозима својим потпомогну подизање цркве у Скадру. Управа црквено-школске општине у Скадру на основу тога апела одредила је сада члана те управе митрополитског намјесника прота г. Обрада Поповића, који се кренуо на пут по српским крајевима ради прикупљања добротворних прилога за оправку цркве. Г. Поповић се већ кренуо на пут и сјутра ће поћи у Боку, одакле ће преко Далмације обићи Хрватску и Славонију, као и стару српску Војводину, и отићи у Србију, а повратиће се преко Босне и Херцеговине. Препоручујући га пажњи свију Срба, ми смо увјерени, да ће му свако радо прискочити у помоћ и својим прилозима припомоћи оправљање српске цркве у Скадру.

Неистинита вијест. Многи листови доносе, да се у Подгорици појавила колера и да јако коси како малисорске ускоке, тако и наше војнике, те да је до сада умрло неколико њих, пошто љекара нема. Све је ово од реда неистина. Сјем једног случаја, који је био на Цетињу, а изгледа, да ће се на томе и завршити, колере у Црној Гори није било, нити има изгледа да ће се појавити, а најмање у Подгорици, гдје су учињене све мјере предострожности. Како ствар о томе стоји и како је у Подгорици, најбоље ће се видјети из дописа што га у овом броју из Подгорице доносимо.

Стање љетине. Према извјештајима из унутрашњости земље, стање овогодишње љетине је неповољно. Жупна мјеста, а нарочито Бјелопавлићска Долина и околина Подгорице највише су страдали од жеге и суше. Тамо су готово сви усјеви пропали. Никшићска Област до сад се прилично одржала, а тако и остали планински крајеви, али и ту су слаби изгледи за позније усјеве, не буде ли убрзо кише. По свему судећи, ова је година у роду оманула, те у многим крајевима народ због тога осјећа већ сада немилу оскудицу. Надлежни за раније треба да добро размисле, како ће се оскудина притећи у помоћ, јер је ове године наш народ претрпио доста штете у својем материјалном и економском стању.

Пажња општини. Многи грађани долазе и жале нам се на неуредност и шиканирање на овдашњој пијаци од стране прекупца и препродаваца животних намирница. Тако изјављују да човјек у ма које доба дошао, не може добити од њих реда да купи, јер они одмах пресретају и просто из руке отимају. Ако се ко усуди да протестује, он буде наружен и изгрђен. Свугдје у свијету постоје наредбе, да препродавци не смију на пијаци ништа купити прије него се грађани и становници не снабду својим потребама. Општински органи строго на то пазе, и ко се огријешу о ту наредбу, буде строго кажњен. Требала би и код нас општина, ако већ није, да изда такву наредбу, којом би спасла грађанство од свакодневних шикана несавјесних препродаваца. Надамо се, да ова молба неће остати глас вапијућег у пустињи.

Барско музичко удружење

Иницијативом барске омладине основано је у Бару прије два месеца музичко удружење. Оних дана су потврђена друштвена правила од стране надлежних власти, ушљед чега се и образовао привремени одбор, који је инструменте наручио, те ће за неколико дана бити већ у Бару.

Инструменти су набављени уз месечно отплаћивање на ипак материјалне околности чланова друштва приморале су да апелују на грађанство, како би их потпомогло у овом тешком предузећу. Повољан одзив грађанства их упућује да оним путем апелују и на све пријатеље ове установе како би они својим прилозима потпомогли ову установу, у којој гледамо културни напредак нашега народа.

Друштво сматра за особиту дужност захвалити овој господи на њиховим прилозима, који приложине по пертеру: 50 Елиидно Кампјело, 20 д-р Јамања, Мило Јововић, 10 Нико Татар обласни управитељ, Милош Марковић, Франо Петковић трговац, Митар Вучинић, Стево Дабановић, Шпиро Вукчић, Никола Чилингир, Кин Симои, Благо браћа Илићковић, Перо Андрић, Агостино Мелгуши, 5 Н. Н., Андрија Петковић, капетан Лачевић, Матија Пукић, браћа Кчира, Сава Радновић, Марио Трета, Стево Ђурашиновић, М. Ненезић, Јован Радоман, Јово Поповић, Петар Ђуришић, Митар Станковић, Стево Сузар, Балдасаре Герардо, Лука Јоветић, Анастас Герголи, Фердинанд Либерти, Н. Н., Стево Марић, Токо Шкопела, 6 Н. Н., Лука Ђуриновић, 4 Павле Вукчевић, Уско Загавар, Зефа Илићковић, Матија Петковић, лам. мајстор, Кадрија Караџузовић, Јагш Перишић, Петар З. Вуковић, 3 Марко Дритановић, Н. Н., Филип Павићевић, Нико Ш. Радловић, Дули Амзић, 2 Илија Вукотић, Никица Ускоковић, Марко П. Мартиновић, Дојчин Мартиновић, 1 Илче Златаровић.

Прилоге прима г. Ђорђе Никезић, друштвени благајник.

Биљежник

— Вјенчање Књагињице Јелене од Србије биће на јесен у Петрограду

— Професорско друштво у Србији ријешило је, да подигне споменик Светолику Ранковићу, познатом српском књижевнику.

— Ратни брод аустријске морнарице „Најаде“ подuzeће научно путовање 2 августа Јадранским Морем, да проучи морске дубине.

— Талијански хемичар Гуерзони пронашао је средство против азијатске колере. Тај ће се лијек продавати под именом „Видриолисин“. Влада ће учинити проба прво с тим новим лијеком.

ПРОДАЈЕ СЕ нови **Пјанофорте** у кући Катунска улица бр. 168.

Цетиње

П. п. број 17. 2,3